

Det sanselige og det oversanselige

Belyst gennem nogle simple eksperimenter

Af Carsten Ploug Olsen

Det sanselige og det oversanselige synes at være indvævet med hinanden i denne verden, og i hvert fald en del af os mennesker er af oversanselig og ikke-fysisk natur; en tanke jeg vil prøve at anskueliggøre hvis ikke bevise gennem dette skrift. Først en indledende definition:

Jeg kalder det oversanseligt, som ikke sanses med de fem kendte, fysiske sanser, men som alligevel findes i denne verden.

Jeg vil benytte en metode, jeg før har foreslået, nemlig ved en særlig form for eksperiment at godtgøre det oversanseliges tilstedeværelse i vores verden: Jeg vil ikke benytte udvendige apparater eller set-ups til disse eksperimenter, men derimod en form for indre forsøg, hvor enhver læser kan verificere eller falsificere de udsagn, jeg giver om det sanselige og det oversanselige.

Læseren bliver således medvirkende til forsøgenes udførelse og resultater.

1. Udsagn: Tanker eksisterer

Jeg vil her bede læseren betragte sit indre og se, om han eller hun nu har en bestemt tanke, ligegyldig hvilken, eller har haft en sådan tidligere. Hvis svaret er bekræftende, er det godtgjort, at tanker eksisterer.

2. Udsagn: Tanker er oversanselige

Her beder jeg læseren tænke en tanke, ligegyldigt hvilken, og dernæst observere, om den tænkte tanke sanses; dvs hører, lugter, mærker, ser eller smager du den tænkte tanke? Hvis svaret er benægtende, er det i henhold til den indledende definition godtgjort, at tanker ikke sanses, og derfor må kaldes oversanselige.

Bemærk: Det er – i fald det observeres, at tanker ikke sanses – ikke ved eksperiment bevist, at tanker ikke er af fysisk, eventuelt af elektro-kemisk art, men kun at de ikke sanses. Vi kan her kun sige, at tanker er oversanselige og at de enten er af fysisk eller ikke-fysisk natur. At tanker er af ikke-fysisk natur har jeg søgt at vise ved ren tænkning – altså ikke eksperimentelt - i det første skrift om det sanselige og det oversanselige.

3. Udsagn: Ideer og begreber er oversanselige

Hvis læseren prøver at tænke på en vilkårlig ide eller et vilkårligt begreb – det kan fx være ´menneskeheden´, ´frihed´, ´det gode´ eller andet – og kan bekræfte, at disse ideer og begreber – og enhver ide eller begreb - ikke sanses, *men tænkes*, er det godtgjort, at ideer og begreber er oversanselige.

Vi gør her en kort afstikker til *Platon* og hans tanke om den ideelle ideverden, idet vi giver en immanent fortolkning af hans tanke, dvs en tolkning, der siger, at ideverdenen ikke nødvendigvis er et hinsides, men er indvævet med den kendte verden; at den ikke ses med de fysiske øjne, ikke høres osv, men tænkes på en måde så vi kan sige, at ideer og begreber ´ses´ med tanken, eller mere almindeligt, som anført, at ideer og begreber tænkes, og således er eksempler på den oversanselige tanke.

At følge Platons tanke om at vende sig mod lyset ved hulens indgang i hulemyten (*Staten, VII. Bog*), og ikke sidde fast i den illusoriske og lænkede tilstand, hvor man kun ser skygger på væggen, er i denne tolkning med andre ord at bevæge sig fra konkret fænomen, fx dette menneske, denne blomst, denne hund, til abstrakt og alment begreb, fx menneske, blomst, hund.

Herfra kan vi også gøre en replik til skolastisk filosofis *universalieproblem* og striden mellem nominalister og realister, hvor man søgte at afklare ideer og begrebers ontologiske status: Er ideer og begreber rene (tanke-)konstruktioner uden selvstændig eksistens, eller har de – som man opfattede Platon – selvstændig og måske transcendent eksistens og realitet, eventuelt i en hinsides (ide-)verden?

Her siger vi, at ideer og begreber har selvstændig realitet, men ikke uden for tanken, altså i første omgang ikke transcendent i forhold til mennesker, men immanent i forhold til tanken og verden. Ideer og begreber er tankers indhold eller genstand, de har som tanker realitet, og de er desuden – da vi ikke sanser dem - af oversanselig natur.

4. Udsagn: Viljen eksisterer

Hvis læseren tænker efter om han eller hun nogensinde har udført en bevidst handling, og hvis vi med den indre impuls, der førte til denne handling forstår viljen, så er det bevist, at viljen eksisterer.

5. Udsagn: Viljen er oversanselig

Læseren bedes igen fokusere på den indre impuls, der i forskellige tilfælde fører til en bevidst handling, og overveje eller observere om denne impuls, hvorved vi forstår viljen, sanses. Da det ikke med rimelighed kan siges, at vi sanser denne indre impuls med de fem kendte, fysiske sanser – vi hører den ikke, ser den ikke, føler den ikke, smager den ikke, lugter den ikke - er det bevist, at viljen er oversanselig. Det vi sanser ved handlinger er ikke den indre impuls, men den ydre begivenhed; vi sanser resultatet, virkningen, handlingen, ikke årsagen, viljen.

I lighed med påvisningen af tankers oversanselige og ikke-fysiske natur er det muligt at redegøre for viljens tilsvarende natur. Vi har her gennemført tanken om viljens oversanselige natur ved eksperiment, men der er stadig den mulighed, at viljen dog er af fysisk, men alligevel oversanselig natur, på samme måde som fx visse lyde – særligt høj- eller lavfrekvente lyde - er oversanselige, ikke sansbare for mennesker (men for visse dyr), men dog fysiske.

Redegørelsen for viljens ikke-fysiske natur kan søges ved eksperiment:

Hvis viljen er af fysisk natur, fx ved visse elektro-kemiske processer i hjernen, vil vi da – parallelt til argumentet for tankers ikke-fysiske natur - med nødvendighed udføre de og de bestemte handlinger, hvis de og de elektro-kemiske processer i hjernen finder sted. Vi ender da i en konsekvent determinisme og må udelukke den fri vilje og den selvstændige personlighed, idet viljen her vil være bundet til det fysiske (de elektro-kemiske processer).

Hvis læseren her hos sig selv ved introspektion kan observere, at hver gang han eller hun udfører en bevidst handling, er handlingen fri og foretages ved selvstændig beslutning ved afvejning af forskellige mulige handlinger og alternativer, er det godtgjort, at viljen er fri og således af ikke-fysisk natur. Viljens frihed og den selvstændige personligheds realitet modbeviser på den måde tanken om viljens fysiske natur. Eller vi må måske nøjes med at sige, at *hvis* viljen er fri og den selvstændige personlighed er en realitet, så kan hverken viljen eller personligheden være af fysisk natur.

6. Udsagn: Personligheden og dens kerne er oversanselig

Prøv at observere dit indre med fokus på din personlighed og kerne, altså den del af dig, der har tanker, men ikke selv er tanker, den del af dig der føler, men ikke selv er følelser, den del af dig, kort sagt, som du henfører alle personlige oplevelser, følelser og tildragelser til, og som vi her kalder din personlighed eller personligheds kerne. Hvis denne personlighed eller kerne ikke sanses, ikke høres, ikke lugtes, ikke mærkes

(med den fysiske følesans), ikke ses (med øjnene) og ikke smages, er det godtgjort, at din personlighed og dens kerne er af oversanselig natur.

At personligheden og dens kerne ikke kun er af oversanselig men også af ikke-fysisk natur har jeg søgt at påvise i det første skrift om det sanselige og det oversanselige og i det foregående afsnit.

Der er dog det sidste forbehold som vi kan udlede af *kvanteteorien*, nemlig den tanke at alt i verden, herunder de menneskelige handlinger, sker ved en grad af tilfældighed og sandsynlighed.

Dette forbehold forsvinder imidlertid ved at enhver kan iagttage hos sig selv, at en del af vores handlinger ikke er tilfældige og kun sandsynlige, men sker *bevidst* og *med en hensigt* – noget man umuligt kan tillægge den fysiske materie og det fysiske stof. Derfor skulle det nu også eksperimentelt være påvist, at i hvert fald en del af os mennesker er af oversanselig og ikke-fysisk natur, nemlig vores tanke og vilje og personlighed.

Derudover kan vi sige, at vi har indikationer på – hvis ikke beviser for – tankens og viljens og personlighedens enhed gennem *personlighedens kontinuitet* og *hukommelsen*. Vi kan ud fra disse kendsgerninger, som enhver kan konstatere ved introspektion og opmærksomhed – at vi mere eller mindre forbliver den samme personlighed i vores kerne over tid, og husker at vi har haft de og de tanker og har udført de og de handlinger – hævde tanken og viljen og personligheden som enheder; tanken som producerer tanker, viljen som producerer handlinger, og altså den inderste personligheds uforanderlige kerne.

Vi kan derfor ikke kun tale om tanker og handlinger og personlighed, men om *tanken* og *viljen* og *personligheden* som selvstændige enheder og begreber og fænomener, der alle er oversanselige og ikke-fysiske i deres natur.

–

Da det er en kendsgerning, at mennesker har en fysisk hjerne, og da det er videnskabeligt iagttaget og bevist, at personligheden kan ændre sig ved hjernelæsioner eller ved degeneration af en del af hjernevævet fx ved demens, har vi sandsynliggjort *Vandrer mod Lysets* tanke om, at forholdet mellem menneskets personlighed og dets fysiske hjerne er som forholdet mellem en musiker og hans eller hendes instrument: Hvis en streng sprænger på en violin, ændres lyden uanset hvor dygtig musikeren så er. Og dermed har dette skrift sammen med det første skrift om det sanselige og det oversanselige nået sit mål.

Cpo 2020